

ЄВРОСОЮЗ: УКРАЇНСЬКА МЕТА НА ТЛІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРОБЛЕМ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Описано нагальні проблеми з якими стикаються сьогодні країни Євросоюзу. Визначені перспективи України в контексті вступу до Європейського союзу.

Ключові слова: Європейський союз, Брекзит, реституція, корупція, олігархічна влада.

Abstract

The urgent problems faced by the European Union today are described. The prospects of Ukraine are defined in the context of joining the European Union.

Keywords: European Union, Breckish, restitution, corruption, oligarchic power.

Вступ

Європейський Союз сьогодні позиціонується як найбільш успішне втілення уніфікації економічного та соціально-культурного життя європейських держав. 7 лютого 2019 року Верховна Рада зобов'язала уряд, президента і себе ввести Україну до Європейського союзу і Організації Північноатлантичного договору (відповідні зміни вносяться до статті 85, 102 і 116 Конституції України). Розвиток Європейського Союзу на сучасному етапі відбувається в унікальних умовах. З якими проблемами зіткнеться Україна, якщо гіпотетично припустити, що вона стане членом ЄС?

Результати дослідження

Перш за все, зупинимось на специфічних особливостях самого Європейського Союзу. ЄС визначає п'ять основних принципів свого існування: спільні цінності; супернаціональність (верховенство загального європейського законодавства над національним законодавством кожної окремої країни); принцип «дегресивної раціональності» (захист невеликих країн від тиску країн великих); принцип солідарності; принцип субсидіарності (необхідність приймати рішення найважливіших питань максимально на низовому рівні).

Європейський Союз як потужне наднаціональне утворення, також стикається з цілою низькою проблем, що є цілком очевидними для такої організації. Вони стосуються найрізноманітніших аспектів: управлінських, географічних, економічних, соціальних, культурних тощо.

Наприклад, із точки зору управління, Штаб європейського Союзу знаходиться в Брюсселі (Бельгія), а управлінням ЄС займається відразу сім органів: Європейська рада, Європейська комісія, Європейський парламент, Європейська рахункова палата (аудиторів), Центральний банк, Рада європейського Союзу, Європейський суд. Головним із цих органів слід вважати Європейську Раду, в якій засідають голови всіх держав європейського Союзу. Разом із тим, законодавчу гілку влади представляють відразу два інших органи — Європейський парламент і Рада Європейського союзу (кабінет міністрів). Виконавчу гілку влади представляє Європейська комісія. Зазвичай, представники влади європейського Союзу займають свої посади більш одного року, але голова Ради ЄС змінюється щороку. Отже, як такого, уряду (в нашому розумінні), в європейському Союзі не існує.

Географічний розмір, населення і економічні ресурси країн-членів також кардинально відрізняються, їх культура і національна історія стали менш схожими в міру зростання ЄС. До складу європейського Союзу входять 28 держав які займають всю Європу, проте, за площею країни європейського Союзу в цілому посідає сьоме місце в світі. За кількістю населення європейський Союз займає третє місце в світі і налічує понад 500.000.000 чоловік (після Китаю та Індії). Однак територія ЄС не обмежується лише Європою й не має чітких просторових характеристик: до нього входять багато територій за межами Європи.

Наприклад, острів Мадейра і Канарські острови розташовані в Атлантиці; французька Гвіана і Антилські острови близькі до Південної Америки і Карібам; ісландський острів Реюньйон взагалі знаходиться в південній частині Індійського океану [1, с. 27].

Проблема мови. В європейському Союзі офіційно існує 24 офіційних мови. Депутати європейського Союзу можуть використовувати будь-яку з них. Цікавий, проте, той факт, що спілкуванню депутатів між собою допомагають понад 300 синхроністів, а на сесіях Європарламенту та Ради Євросоюзу через потребу перекладу щороку витрачається біля чверті мільярда євро.

Європейський Союз має одну з найпотужніших економік на планеті. Наприклад, середній ВВП на душу населення в європейському Союзі становить 40.000 €. ЄС має сукупний ВВП, який навіть перевищує показник Сполучених Штатів. У той же час поглиблюється розкол між «старими» країнами Заходу і «новими» східними. Все помітнішим стає поділ на багаті і бідні країни. Бажання Великобританії вийти із Євросоюзу стало «лакмусовим папірцем» для його членів.

В міру розширення ЄС, його члени ставали все більш гетерогенними. Наприклад, показник ВВП Німеччини більш, ніж у 300 разів перевищує показник Мальти, а показник доходу на душу населення в Люксембурзі приблизно в сім разів вище за показник Латвії і в п'ять разів вище за показник Греції.

Далі про проблеми з якими стикаються мешканці ЄС. Насамперед, внутрішньополітичні проблеми країн-членів превалюють над єдністю в питаннях міграції. Більшість мігрантів у 2017 р. прибули з Афганістану (240 000), Іраку (130 000), Сирії (130 000), Албанії (75 000), Косово (50 000), Ірану (45 000), Пакистану (45 000) та Нігерії (40 000). [2] Попри те, що кількість прохачів притулку в країнах Євросоюзу вже перевищила сукупне населення Кіпру і Мальти, за даними Міністерства внутрішніх справ Німеччини (внаслідок різкого демографічного перепаду показників смертності й народжуваності), без мігрантів німецька економіка обвалиться уже через 30 років. Інші європейські країни теж не в кращому становищі [3]. Наприклад у Литві найбільша кількість самогубств. У Латвії найбільша кількість ув'язнених, а в Естонії найбільша різниця між зарплатнею чоловіків та жінок. У Словенії процвітає алкоголізм. Італійці намагається приховати свої статки, декларують неправдиву інформацію. У Португалії найнижчою є народжуваність. Не все гаразд із медичним забезпеченням у Польщі та Швеції. В Австрії найбільше усього курців, у Великобританії занадто полюбляють кокаїн. Порівняно благополучна Бельгія страждає від автомобільних заторів. Французи не вважають за необхідне вчити англійську мову, не дуже полюбляють чужинців чи іноземців. У Болгарії є найнижчим рівень свободи преси тощо.

Самих європейців також умовно можна розділити на певні групи, які по-різному оцінюють майбутнє Європейського Союзу.

Найбільша група людей — це люди байдужі, які ще не визначили чого вони хочуть від європейського Союзу — його зміцнення або навіть розпаду. До другої групи слід віднести так званих «вирощених оптимістів». Вона досить велика і представлена в основному молоддю із ліберальними поглядами, яка хоче зміцнення і розвитку європейського Союзу. До наступної групи слід віднести так званих «евроскептиків», які вважають, що європейські еліти в Брюсселі отримали занадто багато влади і цієї влади їх слід позбавляти. Економічна стагнація, високий рівень безробіття серед молоді і занепокоєння із приводу імміграції також призвели до зростання євроскептично налаштованих націоналістичних груп, які заперечують ключові принципи, на яких побудовано ЄС.

Є група розчарованих, які, навпаки, вважають, що європейський Союз занадто слабкий, а центру потрібно надати більше влади ніж насправді. Є й такі, які незадоволені самою системою демократії європейського Союзу. Наприклад, в 2014 році опитування показало, що понад 70% громадян ЄС вважають свій голос нічого не значущим в процесі прийняття рішень в Союзі, приблизно дві третини заявили, що ЄС не розуміє потреби своїх громадян [4].

І, нарешті, є федералісти, які виступають за «сполучені штати Європи». Таким чином, у європейців зовсім різні погляди щодо майбутнього європейського Союзу. У травні 2019 року об'єднана Європа проведе чергові вибори до Європарламенту. Громадяни ЄС надають цьому великого значення, тому що закони, прийняті в Страсбурзі, стосуються їх безпосередньо — вони впливають на зміни в національних законодавствах, на розширення, або на звуження їх прав в найрізноманітніших сферах життя. Майбутні вибори до європейського парламенту найімовірніше покажуть, що ж хочуть насправді європейці від Європейського Союзу.

Однак, факти свідчать, що населення Євросоюзу в цілому прагне до більшої інтеграції. ЄС формує власну армію. Європейці концентрують свої зусилля на те, щоб зберегти внутрішню єдність. Вони вважають, що внутрішній розбрат — це головна небезпека для Європейського Союзу. В

цілому поки європейському Союзу вдається тримати країни в єдності і про це свідчать останні опитування «Євробарометра» (міжнародний проект регулярних опитувань громадської думки, що здійснюється під егідою Європейської Комісії). Вони показують, що бажання європейців залишитися при справах Європейського Союзу велике як ніколи раніше. Практично 62% жителів ЄС висловилися за те, щоб залишитися його членами. По країнах ЄС ця картина виглядає по-різному. Найбільше ратують за це жителі Люксембургу і Німеччини. У цих країнах 80% жителів вважають, що необхідно зберегти ЄС. Дуже висока частка поляків, які хочуть залишитися в Європейському Союзі — фактично 75%. У Болгарії 59% жителів вважає за необхідне залишитися в ЄС і т. д.

Які найголовніші конкретні проблеми сьогодні стоять перед Європейським союзом? Виділимо ключові:

1. Впорядкування міграційних правил для осіб, що в'їжджають до ЄС (їх намагаються посилити, але для осіб, які мають високу кваліфікацію, навпаки, послабити).

2. Нагальною є реформа аграрної політики, однак підвищення цін на продукти сьогодні відсуває цю проблему на другий план.

3. Вжити заходів щодо зміцнення загальноєвропейської безпеки. Є думка про об'єднання загальнонаціональних сил. Хоча ця ідея викликає різкі заперечення, особливо з боку Великобританії. Однак слід вважати що оборона програма європейського Союзу цілком сумісна із НАТО. В цілому ця ідея обстоюється особливо у Франції з початку 2003 р.

4. Досягнення угоди про викид в атмосферу парникових газів. Цілком ймовірно, що це буде головною проблемою, з якою зіткнеться й та країна, яка претендує на вступ до ЄС.

5. Мінімізувати наслідки Брекзита. На вихід Великобританії з ЄС за деякими оцінками піде від двох до семи років. Брекзит — це потужний імпульс для євроскептиків всієї Європи. Опитування, проведені в європейських країнах після референдуму в Великобританії, також показують, що жителі практично всіх ключових країн ЄС також хотіли б висловити власну думку на референдумі з приводу ставлення до Європейського Союзу. Це лякає і уряди й європейський інститути, оскільки може загрожувати навіть розвалом Євросоюзу.

Для України процес вступу до Євросоюзу також пов'язаний з низкою проблем. Якщо винести за дужки проблему української економіки, рівень якої на вимогу Євросоюзу повинний бути вищим за середній тих країн, які вже є членами ЄС, то існують й інші суттєві проблеми. Перш за все це збереження української ідентичності в рамках Європейського Союзу, проблема суверенітету, з якою стикаються всі країни ЄС, бо це передбачає передачу частини владних повноважень наднаціональним органом Європейського Союзу тощо.

Проблема корупції та системи олігархічної влади [5], від розв'язання яких залежить майбутнє України в Європейському союзі. Сьогодні на тлі підвищення комунальних тарифів в Україні Forbes нарахував сім доларових мільярдів [6]. В той же час, Конституційний суд України 26 лютого 2019 р. визнав неконституційною статтю 368-2 Кримінального кодексу, яка передбачала відповідальність чиновників за незаконне збагачення, що за деякими оцінками фахівців може негативно відбитися на стані безвізу і грошових виплатах МВФ Україні.

Існує ще одна важлива проблема. Всі країни які стали членами Європейського Союзу, проходили так званий процес реституції. Про це маже не говоритися. Фактично це означає повернення того, що отримали ці країни незаконним шляхом. Після закінчення другої світової війни ми отримали ті території, які за фактом нам не належали. Таким чином, членство в Європейському Союзі насамперед має на увазі повернення цих території. Тобто, за тією власністю, яка була націоналізована після 1917 року (а це вважається з точки зору ЄС незаконним) можуть прийти власники з США, Канади та інших «цивілізованих країн». Не кажучи вже про землі на Заході України, які належали польським власникам і були націоналізовані в 1939 році. Землі угорців і румун, націоналізовані в 1940–1945 рр. також можуть підпасти під реституцію. Таке трапилося в країнах Прибалтики, де процес реституції носив масовий характер. На безліч земель, будівель і підприємств Литви, Латвії та Естонії пред'явили свої права ті, хто володів ними до 1940 року, або їх спадкоємці. Хоча, з іншого боку, прямого повернення майна колишнім власникам європейське законодавство не вимагає, утім, національне правове поле України має містити можливості до запровадження інструменту реституції. Кожен окремий випадок розглядатиме суд і встановлюватиме окрему процедуру й механізм відновлення прав людей, які були позбавлені своєї власності [7]. Але українці впевнені, що їх приймуть до Європи і намагаються над цими питаннями не думати.

Висновки

Поставлені запитання, на наш погляд, не тільки формують потребу в їх подальшому теоретичному осмисленні, а й вимагають вже конкретних відповідей від європейської практики. Викликами для майбутніх наукових розвідок щодо цієї проблеми, на наш погляд, повинні стати: подальший аналіз самоідентифікації України в контексті європейської ідентичності й вивчення перспектив інтеграції України в європейський простір; дослідження процесу формування наднаціональної ідентичності, яка повинна виходити як від держави, так і від громадянського суспільства з урахуванням мовних, культурно-історичних, політико-економічних, соціальних, релігійних, етнічних та інших особливостей держав Європи тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г. Формування європейської ідентичності: аргументи для України. *Політологічний вісник*. Вип. 80. Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка, 2018. С. 20–35.
2. Кількість мігрантів в ЄС у «підвішеному стані» перевищила населення Кіпру. *Європейська правда*. 2017. 21 вересня. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/09/21/7071321/> (дата звернення: 04.03.2019).
3. Ткаченко В. Ідентичність і безпека України: куди йдемо? *Укрінформ (мультимедійна платформа іномовлення України)*. 2017. 9 вересня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2192443-identichnist-i-bezpeka-ukrainikudi-jdemo.html> (дата звернення: 04.03.2019).
4. Пять ключевых проблем ЕС по версии Foreign Policy — почему будущее Союза тревожно. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/pjat-kljuchevyh-problem-es-po-versii-foreign-policy-pochemu-budu-300429/> (дата обращения: 04.03.2019).
5. Корнієнко В. О. Олігархономіка. *Сучасна політична лексика : енциклопед. словник-довідник / І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов [та ін.] ; за наук. редакцією Н. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2015. С. 269.*
6. Forbes насчитал в Украине семь долларовых миллиардеров. *Факты*. 2019. 5 марта. URL: <https://fakty.ua/298167-forbes-naschital-v-ukraine-sem-dollarovyh-milliarderov> (дата звернення: 05.03.2019).
7. Закірова С. Українські реалії проблеми реституції. *Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ*. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2608:ch-2-ukrajinski-realii-problemi-restitutsiji&catid=8&Itemid=350 (дата звернення: 04.03.2019).

Корнієнко Валерій Олександрович — д-р політичних наук, професор, завідувач кафедри соціальнополітичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Valery Kornienko — Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com